

HOMOFOBİ SÖZLÜĞÜ

DERLEYEN:
LOUIS-GEORGES TIN

Türkçesi: Melis Tezkan, Okan Urun

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	I
Giriş.....	III
Güldeste.....	XI
Yazarlar.....	XVII
HOMOFOBİ SÖZLÜĞÜ.....	1
Sözlük Maddeleri	423
Dizin	427

ÖNSÖZ

Cumhuriyet paktımız demokrasiye de hakaret anlamına gelen ırkçı, seksist ve homofobik ayrımcılıklardan her gün yara almaktadır.

XXI. yüzyılın başında, bir insana, sadece gerçek ya da sanılan kimliğinden ötürü, sözel ve hatta fiziksel olarak “saldırılması” nasıl hoş görülebilir?

Bu yoğun eser tam olarak homofobiyle ilgili önemli meseleleri dile getirerek tartışmayı aydınlatması ve ilerleme sağlaması bakımından olağanüstü değerlidir.

Dildeki temsiliyetler, hep kullanılan hakaretler ve alışılmış şakalar esasen otoriteyi temsil edenlerin tepkisizliği ve dayanışmasızlığı karşısında yalnız kalan bir kişiyi sarsıp travmaya uğratabilmektedir.

Belki eşcinsellik toplumsal olarak düne göre daha iyi kabul edilmekte, abartılmamakta ve tabu olarak görülmemektedir. Ancak on binlerce kişinin katıldığı bir gösterinin, sahiplenilen bir nefreti tercüme eden iğrenç sloganların tribünü (“*ibneler kazığa*”) haline gelmesi nasıl görmezden gelinir?

Her ayrımcılık bir şiddettir.

Kimliğinden dolayı bir eve sahip olamamak ya da bir işe alınmamak gerçek şiddettir.

Homofobi davranışların içine işlediğinde ve bir refleks, basit ve acımasız bir “oyun”, bazı medya organlarında dahi “gündelik dilin” bir parçası gibi işlediğinde sembolik şiddettir.

Kişisel dramlar ya da yaralar, aileden, okuldan ya da işten dışlanma, umutsuzluk: Hâlâ görmezden gelinen bu toplumsal şiddet hayatları parçalamaya devam etmektedir.

Bu nedenle somut her ilerleme, tıpkı Medeni Dayanışma Paktı'nın (Pacs) gösterdiği gibi, bir umut kaynağıdır.

Çok uzun zamandır süren haksızlıklara son verdiği, hakların eşitliğini ilerlettiği ve bu sayede anlayışların değişmesine katkıda bulunduğu için Lionel Jospin hükümetine teşekkür etmek gerekir. Fransa bu reformlarla eşcinsel ve heteroseksüel evlilik dışı çiftlerin varlığını ve meşruluğunu ilk defa tanımıştır.

Ancak mücadele sonlanmaktan çok uzaktadır. Homofobinin, örneğin, hâlâ Fransız hukuku tarafından çok hafif cezalandırıldığını tespit etmek gerekir. Bu anlamda Anayasamızın 1. maddesinin değiştirilmesini öneren Fransız solunun üç ana partisinin yakın zamandaki girişimi olumlu bir farkındalığı gözler önüne sermektedir.

Bu aynı zamanda kültürel, pedagojik, hatta “felsefi” bir mücadeledir.

Öteki'ne bakış nasıl değiştirilir ve saygı, cömertlik ve kardeşlik değerleri gerçekte nasıl hayata geçirilir? Dışlamanın ve hoşgörüsüzlüğün toplumsal, psikolojik ve siyasi çarkları nasıl yerlerinden oynatılır?

lır? Bu eser böyle temel sorulara cevap vermesi bakımından da değerlidir. Çünkü ilerlemek için önce anlamak gereklidir.

Geleceğin inşa edildiği her yerde bu değişime katkıda bulunmak için kamu erkinin derneklerle birlikte kararlılıkla hareket etmesi kesinlikle gereklidir.

Çeşitliliğin kolektif zenginleşmenin tükenmez kaynağı olduğunu ve kültürel farklarımızın nesil ve kimlik farklarımızın toplumumuz için bir kazanç olduğunu üstüne basa basa söylemek. Gündelik hayatımızın ancak herkesin onuruna saygı duyma üzerine inşa edilebileceğini kesin olarak belirtmek.

Bu yürüyüşte Güney Afrika'nın yeni anayasasını yaparken yürüttüğü muazzam çalışmayı, Avrupa Temel Haklar Bildirgesi'ni ya da onun tamamlayıcısı İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi'ni örnek alabiliriz. Tüm bu metinler bireyin özel ve kişisel hayatıyla ilgili düşünce ve seçimlerinden dolayı damgalanmasını açıkça reddetmeye özen göstermiştir.

Gelecekteki Avrupa Anayasası bu boyutu gözden kaçırmaması diye umalım...

Bertrand Delanoë
Paris Belediye Başkanı^a

a Delanoë 2001-2014 yılları arasında Paris'in belediye başkanlığını yürütmüştür. Eşcinsel kimliği ile de tanınan Sosyalist Partili siyasetçinin belediye başkanlığı görevi Fransa'daki LGBT hareketinin politik kazanımlarının sembollerinden biridir. (e.n.)

HOMOFOBİ SÖZLÜĞÜ

A

ADLİ TIP

Kronolojik açıdan eşcinsellik “uzmanı” olarak ortaya çıkan ilk disiplin olan adli tıp cinsel pratiklerin din tarafından denetlenmesi ile XIX. yüzyılın ikinci yarısında özellikle psikiyatri alanında eşcinselliğin tbbileştirilmesi arasında bir geçiş şekli olarak görülebilir. Aslında eşcinsellik meselesine bu ilk yaklaşım eşcinselliğin Kiliseler ve tanrısal yasanın –en azından Avrupa monarşilerinde olduğu üzere– dünyevi uzantısı olan devletler tarafından mahkûm edilmesi ile doğrudan ilintili olarak oluşmuştur. Adli tıbbın çalışmalarının amacı eşcinsel eylemlerin gerçekleştiğine dair kanıt ortaya koymaktır. Bu anlamda, sonradan yapılan çalışmaların aksine, bu tıp dalı eşcinselliğin nedenlerine dönük bir analiz ortaya koymaz, ona bir tedavi* önermez, “eşcinseli” (ya da oğlancığı diyebiliriz, çünkü henüz eşcinsellik sözcüğü icat edilmemiştir) ayrı bir kimlik olarak inşa etmeye ise hiç çalışmaz. Beden konusunda uzmanlaşmış bir bilim olarak yegane amacı aynı cinsten iki birey arasındaki eşcinsel eyleme dair görünür izleri ortaya çıkarmaktır. Devrim sonrası Fransası gibi eşcinselliği yasal olarak cezalandırmayan toplumlarda suç olarak görülen başka durumlar için (fuhuş, şantaj, kan davası...) “tamamlayıcı” bir rol üstlenmiştir.

Üç araştırma bu disiplini önemli bir şekilde etkilemiştir: XVIII. yüzyılın başında İtalya’da Zacchias, XIX. yüzyılın başında Almanya’da Casper ve bir nesil sonra 1861’den itibaren Fransa’da adli tıbbın başına geçen Tardieu. Bu çalışmaların ortak noktası, her birinin, eşcinsel pratiklerden ötürü suçlanan bireylerin toplumsal davranışlarını tasvir eden “sosyolojik” boyutla –çoğunlukla XIX. yüzyılın tasvir etmekten hoşlandığı düşük insanlar “sosyoloji”sini içeren bir söylem– “doğal” kullanımlarının mütemediyen dışına çıkılan organlarda bunun izlerinin sürekli bulunacağı savından yola çıkan anatomik boyutu iç içe geçirmesidir. Amacı zorla yapılan cinsel ilişki sırasındaki belirgin izleri bulmak olan tecavüz muayenesi ile anatomik yöntemdeki benzerlik buradan gelmektedir. Zaten Tardieu’nün oğlancılar üzerine araştırması da ahlaka mugayir eylemler ve tecavüz üzerine kaleme aldığı daha genel bir kitabın alt bölümlerinden biridir.

Adli tıp söylemi, eşcinselliğin dinî ya da hukuki bakımdan cezalandırılmasına yardımcı olan bilim pozisyonu dışında, tıp* ve daha geniş olarak toplum nezdinde eşcinselliğin kimi temsil yetilerinin kabul görmesine katkı sağlamıştır. Hatta, ilgilenmek durumunda olduğu suç davalarının doğası gereği, adli tıp yalnızca fuhuşun, şantajın, rüşvetin, ihanetin*, sömürünün gündelik olaylar olduğu liman iskeleleri ve genelevlerde yaşanabilecek türden bir eşcinselliği gözler önüne serer. Tardieu’ye oğlancılığın (yani eşcinselliğin) en çetin suçları yetiştiren bir okul gibi olduğunu söyleyen bu bağ Lombroso’nun İtalyan kriminoloji ekolünde tekrar gündeme gelmiştir. Burada “sapkın doğan” ile “suçlu doğan” arasında benzerlikler kurulmuş ve böylece eşcinselliğin toplumsal tehlikesi üzerine söylemlerin inşasına katkı sağlamıştır – Jean Genet daha sonra bu söylemleri topluma karşı başkaldırısında bir savaş silahı olarak kullanacaktır.

Öte yandan, her ne kadar Tardieu “doğası itibarıyla” çok dar olduğu kabul edilen bir deliğe girip çıkararak eğri ve inceleşen penisleri eşcinselliğin aktif pratiğini doğrulayan bir belirti olarak keşfettiğini varsaysa da, adli tıp için dört dörtlük kanıt anüsün genleşmesi olmuştur. Huni şekilli taç yapraklı çiçek biçimindeki anüs ve gevşek bir deliğe çoğunlukla eşlik eden kadına özgü bir hal almış olan kalça gelişimi pasif anal penetrasyonu belirtirken bu da eşcinsellikte örtüştürülmedir. “Götveren” hakareti bu durumda bilimsel dayanağını bulurken, çoğunlukla hafif gelişmiş bir göğüs ile penisin körelmesinin eşlik ettiği sapkınlara özgü kadınsı basen biçimleri eşcinselliği sadece bir tür sapkınlık olarak tanımlayan sapkınlık* teorilerini öncemiştir. Bu anlamda adli tıp, ırkları icat eden kolonyal tıp ile fiziksel antropolojiye* benzer bir süreç izleyerek, davranışların farklılığını bedenlere kazımak suretiyle aynı dönemde bir eşcinsel beden icat etmiştir.

► ARON Jean-Paul, KEMPF Roger, *La Bourgeoisie, le sexe et l'honneur*, Complexe, Brüksel, 1984. – BONELLO Christian, “Du médecin légiste à l’aliéniste: L’homosexualité sous le regard de la médecine au XIXe s.”, TIN Louis-Georges (der.), *Homosexualités: Expression/répression* içinde, Stock, Paris, 2000. – CARLIER François, *La Prostitution antiphysique*, Le Sycomore, Paris, 1981 (İlk baskı yılı: 1887). – CASPER (der.), *Traité pratique de médecine légale*, Baillière, Paris, 1862. – CHEVALIER Julien, *L’Inversion*

AHLAKSIZLIK

sexuelle, Stock, Paris, 1893. – COUTAGNE J.-P. Henry, “Notes sur la sodomie”, *Lyon médical* içinde, Henri Georg Libraire, Lyon, 1880. – MARTINEAU Louis, *Leçons sur les déformations vulvaires et anales produites par la masturbation, le saphisme, la défloration et la sodomie*, A. Delahaye ve E. Crosnier, Paris, 1884. – RITTI Antoine, “De l’attraction des sexes semblables”, *Gazette hebdomadaire de médecine et de chirurgie*, 4 Ocak 1878. – SCHWARTZ Léon, *Contribution à l’étude de l’inversion sexuelle*, Montpellier’de savunulmuş tıp tezi, 1896. – TARDIEU Ambroise, *Etude médico-légale sur les attentats aux mœurs*, Baillière, Paris, 1860.

Pierre-Olivier de BUSSCHER

→ *Biyoloji; Cinsel sapıklıklar; Endokrinoloji; Ex-gey; Faşizm; Genetik; Hirschfeld; Psikanaliz; Psikiyatri; Sapıklık (Dönme); Soysuzlaşmışlık; Suçlu; Tedaviler; Tıp.*

AHLAK → Ahlaksızlık, Anormal, Felsefe, Sefahat, Teoloji

AHLAKSIZLIK

Ahlaki kötülük ahlaksız alışkanlıklardan ibaret değildir. Ahlaksızlık [*vice*] kavramı başka türden ahlaki ayıplarla karıştırılmayacak kadar üzerinde görece çalışılmış ve net bir kavramdır. Kesin olarak ifade etmek gerekirse ahlaksızlık erdemın karşıtıdır, yani başkalarına ve kendine zarar verecek eylemlere meyilli olma durumudur ve sonradan edinilir. Eşcinselliğin ahlaksızlık sayılması için, öncelikle, sonradan edinilmiş olduğunu, yani istemli olduğunu, ikinci olarak da kişinin kendisine ve başkalarına zararlı olduğunu kanıtlayabilmek gerekir. Günümüzde gündelik dilin, ahlaksızlığı tanımlamak için, bu niteliklerden ilkinı tercih ettiğini belirtmek gerekir, bu durumda sadece ahlak bozucu olan arzularının esiri veya söz konusu esirlik yüzünden suçlu olma anlamına gelmektedir, halbuki klasik düşünce daha çok bu kavramın ikinci boyutunda kalmış gibi gözükmektedir.

Eşcinselliğin kişinin kendisi ya da başkaları için zararlı olduğunu kanıtlamak tarihsel olarak kolay olmamıştır. John Boswell’in *Christianity, Social Tolerance and Homosexuality* kitabı (1980) bu fikrin oluşma sürecine ve özellikle “doğa” kavramının bu süreçte oynadığı merkezî role tanıklık etmektedir. Eşcinsellik ancak Doğa’ya, dolayısıyla da Doğa’nın tecellisi olduğu Tanrı aklına zarar verdiği fikrinin ortaya çıkmasıyla özgün bir ahlaksızlık haline gelir. XII. yüzyılda Alain de Lille’in *De Planctu Naturae*’sinin yayınlanması yüce doğa kavramının ortaya çıkışı için temel bir an olarak kabul edilebilir. Doğa artık sadece dünyada kendiliğinden var olan varlıkların maddi bütünü değil, aynı zamanda yasalarına uyulması gereken bir yasa yapıcıdır. Bu yasaları çiğneyenler ahlaki olarak ve ağır bir şekilde cezalandırılmalıdır, çünkü dünya düzenine zarar vermektedirler.

Bu açıdan bakıldığında, doğa kanunları onları saydıkları varsayılan hayvanların gözlemleriyle keşfedilmiştir. Geri kalan hayvanlara göre insanlığın özgünlüğünü ve üstünlüğünü tanıyan Thomas Aquinas gibi bir yazar ahlaki meselelerde ilginç bir şekilde hayvan davranışın insan davranışının kuralı olduğunu düşünmektedir. Thomas, bu kadar ciddi bir yazar için şaşırtıcı bir kötü niyetlilikle, hayvanlarda rastlanmadığı için eşcinselliğin ahlaki olarak kötü olduğunu savunmaktadır (halbuki Orta Çağ’da tavşan ve gelincik gibi bazı hayvanların eşcinsel eğilimlerinden bahsedilmektedir). Bununla birlikte bu savunma, eşcinsellik için olduğu kadar, boğazına düşkünlük ya da ayyaşlık gibi insanların diğer kötü alışkanlıkları için de geçerlidir. Dolayısıyla bu, eşcinselliği Thomas’ın *Summa Theologica*’sında bahsi geçen “en büyük günah” olarak ilan etmek için yeterli değildir.

Thomas, eşcinselliği doğaya aykırı* esas ahlaksızlık olarak tanımlamak için bunun sadece genel olarak doğaya zarar verdiğini değil, yapan kişinin doğasına bile aykırı olduğu fikrini ortaya atmalıdır. Eşcinsellik sadece ötekine değil (Doğa, Tanrı), kişinin kendisine de zararlıdır.

Bu fikri, daha detaylandırılmış bir şekilde, Kant’ın “kendine karşı ödevler” kavramında da görürüz. Kantçı cinsel ahlakın merkezî sorunsalı bedenın araştırılması, kişilerin nesneleştirilmesi sorunsalıdır. Kant erotik itkinin ötekini genel olarak nesneye dönüştürdüğü ve onu özne olarak saymadığı algısındadır. Bu şeyleşme, *Ahlak Metafizikinin Temellendirilmesi*’nde de anlattığı, ötekine asla sadece bir araç muamelesi yapılmaması gerektiğini varsayan ahlaki zorunluluğu açıkça ihlal etmektedir. Hatta Kant etkin kişinin kendisinin cinsel ilişkide bir amaç olmak yerine sadece bir araç olmayı kabul ettiğini ve bu sebeple temel ahlaki zorunluluğu ihlal ettiğini düşünmektedir: “Bir cinsin diğerinin cinsel organlarını doğal olarak kullanması bir hazdır, bu hazzı ulaşmak için taraflardan biri kendini diğerine bırakır. Bu eylemde insan bir şeyleşmektedir bu da kendisinin olduğu kişinin insanlık yasasına aykırıdır” (*Ahlak Metafizikinin Temellendirilmesi*).

Kant’ın bu zor ahlaki sorunsala bulduğu çözüm evliliktir*: İlerde cinsel partner olacak iki kişi evlilik sayesinde herkesin önünde birbirlerine her zaman saygı göstereceklerine, birbirlerini her zaman bir amaç olarak görececeklerine ve asla sadece bir araç olarak görmeyeceklerine söz verirler. Dolayısıyla ahlaki olarak kabul edilebilir cinsel ilişkiler sadece evlilik çerçevesi içinde var olabilir. Bununla birlikte bu çözüm evliliğin heteroseksüelliğini açıkça zorunlu kılmaz, zira aynı cinsten iki kişinin aralarında sözleşmeyle saygı sözü vermesini hayal etmek gayet müm-

kündür, bu da onların ahlaki olarak kabul edilebilir eşcinsel ilişkileri olmasını sağlayacaktır.

Eşcinselliği özel olarak ciddi bir ahlaksızlık olarak gören neredeyse tüm yazarlar gibi Kant da az çok duruma özel yeni bir sav geliştirmelidir: Eşcinselliğin açıkça ters düştüğü üreme amacının insan cinselliğin normal amacı olduğu fikrini öne sürer. Bu savda sadece klasik bir düşünce olan doğaya zarar verme düşüncesi başka bir şekilde ifade edilmektedir.

Dolayısıyla klasik düşünce, algıladığımız şekliyle, aslında ahlaki olarak merkezi konumda olan eşcinselliğin istemlilik özelliği meselesini ya görmezden gelmekte ya da belki de ima etmektedir. Bu fikir ancak XIX. yüzyılda ve psikiyatri sınıflandırmalarında merkezleşmeye başlar. Genel “cinsel sapıklık*” başlığı altında Fransız tıbbi* doğuştan sapkın ve ahlaki yargı dışında kalan Uranüsli’yü (üçüncü cins) istemli ve kötü huylu sapıktan ayrı tutmaktadır. Teorik olarak ancak bu bütünlüklü sınıflandırmadan sonra “ahlaksızlıktan” gerçekten bahsedebiliriz. Bununla birlikte, tam da bu kesinlik düzeyinde, söz konusu kavram daha hassas ve eleştirilebilir hale gelecektir. Sonuçta eşcinselliğin “ahlaksızlık” sayılması, yani sonradan edinilmesi (ve kabul edilmiş) durumu ve (manevi özne olarak) kendine ve bir başkasına (Doğa) zarar verme meyli olduğu yönündeki fikir bir yüzyıldan az yaşayacaktır. Eşcinsel eğilimin istemli olma özelliği hızlı bir şekilde sorgulanacak ve eleştirilecektir. Bu tarihsel olarak en sonuncu gibi görünen kıtas, eşcinselliğin kötü alışkanlık olarak sınıflandırılmasında en zayıf özellik ve sonuçta kaybı olacaktır. Savaş sonrası dönemden itibaren en ilerici psikologlar ve ahlak yazarları eşcinsel itkilerin istemsizliğinin altını çizerek onun ahlaksızlık biçimleriyle özdeşleştirilmesini reddedeceklerdir.

XX. yüzyılın sonunda eşcinsellik bir istek nesnesi olmadığı için onu kesinkes ahlaksızlık gibi görmek zorlaşacaktır. Eşcinsellik artık ahlaki değil ancak antropolojik, sosyolojik ya da psikanalitik kistaslarla kınanacaktır. Kuşkusuz halk ahlaki içgüdüsel olarak kınadığını daha uzun süre boyunca “ahlaksızlık” olarak adlandırmaya devam edecektir ancak bu nefreti ciddi olarak savunmasını sağlayacak teorik temellere artık sahip değildir. Ahlaksızlık olarak eşcinsellik kavramı, bize, yedi asır boyunca üzerinde çalışılmış ve titizlikle oluşturulmuş bir düşüncenin gelişimini ve sonuçta kendi kendini, kendi boşluğu yüzünden tüketmesini göstermektedir.

► Alain de LILLE, *De planctu naturae* [av. 1176], Toronto, Pontifical Institute of Medieval Studies, 1980. – BOSWELL John, *Christianisme, tolérance sociale et homosexualité*, Gallimard, Paris, 1980. – Dr. CLIFFORD Allen, Dr. BERG Charles, *Les Problèmes de l'homosexualité (suivi de: Ce que pense la population française de l'homosexualité)*, Les Yeux ouverts, Paris, 1962. – FOOT Philippa,

Virtues and Vices, University of California Press, Berkeley, 1978 – KANT Emmanuel, *Métaphysique des mœurs* (1796-1797), *Ceuvres philosophiques*, III içinde, *Les Derniers écrits*, Gallimard, Paris, 1986. – THIERRY Patrick, *La Tolérance. Société démocratique, opinions, vices et vertus*, PUF, Paris, 1997. – SERVEZ Pierre, *Le Mal du siècle*, André Martel, Givors, 1955. – THOMAS D'AQUIN, *Summa theologiae* [1266-1272], Le Cerf, Paris, 1984.

Philippe COLOMB

→ *Cinsel sapıklıklar; Damien; Doğaya aykırı; Felsefe; İncil; Pavlus; Sefahat; Teoloji; Tıp; Yoldan sapma.*

AIDS

Genel kanı şu yöndedir: AIDS salgını homofobinin azalmasına ve eşcinselliğin daha iyi bir toplumsal kabul görmesine katkıda bulunmuştur. Hatta Pacs, kısmen, sevgililerinin ölümüyle karşı karşıya kalan geylerin çetrefilli durumlarına çözüm bulmak için yasalasmıştır. Salgından ve doğurduğu dramlardan yola çıkan kurgu yapımlar hâkim temsiliyetler için de daha az karikatürize figürler ortaya koymuşlardır. AIDS’le mücadelenin ilk ve en önemli derneklerinin ortaya çıkışını sağlayan, salgının doğrudan vurduğu insanlardan oluşan topluluğun mobilizasyonu, örnek bir dayanışma görüntüsü oluşmasına ve siyaset alanında gey ve lezbiyen şahsiyetlerin belirmesini her zaman kabul edilebilir değilse de daha saygıdeğer kılmaya katkıda bulunmuştur. Böylece AIDS’le mücadele eşcinselliğin bir biçimde kurumsallaşmasının ilk adımlarını atmıştır.

Bu olgular yadsınamaz. Yine de her defasında madalyonun öteki yüzüne bakabilmeliyiz. Pacs’ın kabul edilmesi –ki her mecradan homofobinin canla başla çalıştığı tartışmaların sonunda elde edildiğini unutmuyoruz– gerekçesini Fransız hukukunun gey ve lezbiyen çiftleri korumadaki yetersizliklerinin gerçekçi tespitinden alsa da, onu destekleyenlerin söylemlerinde neredeyse sürekli olarak HIV’in doğurduğu trajik durumlara gönderme yapması tartışmayı cinsiyetler arası eşitliğin politik bağlamından çıkarıp çoğunlukla sağlık yönetiminin etkililiği ile sınırlı merhamet bağlamına kaydırmıştır. AIDS’in eşcinsel temsiliyetleri çeşitlendirmeye izin verdiği su götürmez bir gerçek olsa da, genç gey ve lezbiyenlere uygun senaryoların genişlemesini ne kadar acı dolu ve trajik olursa o kadar tüketilebilir olan bir eşcinsellik figürünü ön plana çıkardığını kabul etmek gerekir. Birçok yazar ve siyasi sorumlunun, hatta her fırsatta “komünitarizm tehlikesi*” bayrağını sallayanların bile, birbirleriyle yarışmasına altını çizdikleri eşcinsel komünitenin “örnek” karakterinin, bu örnek oluşu sergileyebildiği bağlamın ciddi bir eleştirisini yapmak için fırsata dönüşmesini isterdik: Salgının ilk yıllarında kamu güçlerinin, kamuoyunun ve medya-

nin binlerce eşcinselin acısı ve ölümü karşısındaki neredeyse genelleşmiş umursamazlığı. Eşcinsel komünite 1980'li yılların ortalarından itibaren örnek teşkil etmiştir, çünkü bir anlamda buna mecbur kalmıştır; yapılacak çok şey vardır ve kendi güçleri dışında güçlere güvenmesi zordur. Özetle HIV salgınının tetiklediği dramların “eşcinsellik dosyasını” iletmeye katkıda bulunmuş olduğunu ve salgının yirmi yılının aynı zamanda eşcinsel “özgürleşme” yılları olduğunu inkâr etmek gülünç olacaktır, ancak “özgürleşme” denilen şeyin bedelinin çok ağır ödendiğini ve bu iyileşmelerin en iyi tanımlamayla pişman olmuş bir homofobiye tekabül ettiğini de hatırlatmak gerekir.

Sanayileşmiş ülkelerde AIDS ilk etapta herhangi bir kadın ile herhangi bir erkeği değil, başta eşcinseller ve uyuşturucu kullanıcıları olmak üzere belirli toplumsal kategorileri vurmuştur. HIV, başka salgınlardan farklı olarak, yalnızca basit bir temasta değil insanların davranış biçimleri sonucu yayıldığı için, AIDS öncelikle pratikleri ile tanımlanabilecek belli sosyal kategorileri hedef alan bir dram olmuştur. Özellikle 1970'lerin sonlarında tanışmaları kolaylaştırılan muhabbet ortamlarının artmasına bağlı olarak gey nüfusta gelişen çok-partnerli cinsellik ve yeni sevişme biçimleri deneyimleri eşcinsel erkekler bakımından AIDS'e şüphesiz uygun zemin hazırlamıştır. Tabii ki bunun AIDS'i çok-partnerlilikle ya da eşcinsellikte bağdaştırılan düşünceyle hiçbir ilgisi yoktur: HIV belli pratikler sonucu bulaşmaktadır ve ancak onlardan yola çıkarak yayılması önlenemez. Bu bağlamda, salgının eşcinsel nüfusta ilerlemesi önlem amaçlı kamu politikalarının uygulanması konusunda tüm dünyada çok yavaş hareket edilmesinden kaynaklanır.

Fransa'da ve zengin ülkelerin birçoğunda, geyleirin yeni AIDS vakalarını içeren salgın raporlarının en başında yer almamaları için 1996'yı beklemek gerekir. Bu da büyük ölçüde çerçevesi değişen salgının günümüzde sosyal güvence yoksunluğuyla ilintili bir hastalığa dönüşmesiyle ilgilidir. Bununla birlikte, Fransa'da AIDS'ten ölen 40.000 kişinin yarısından fazlası eşcinseldir: Salgın, ona karşı tıbbi yanıtın olmadığı ya da az olduğu bir dönemde doğrudan geyleiri vurmuştur. Gey komünitesi bundan kalıcı bir şekilde etkilenir: 1980'leri ve 1990'ları bilip günümüzde hayatta olan eşcinsellerden kendi pozitifliklerini, bir arkadaşlarının hastalığını ya da bir sevgilinin ölümünü atlatmak zorunda kalıp, AIDS'in hayatlarını trajik bir şekilde değiştirdiğine tanıklık etmeyecek azdır.

Bu acı veren tespitite kalmak yetersiz olacaktır, nitekim AIDS tarafından büyük bir kısmı yok edilmiş bir komünitenin tarihi, sürekli olarak, tüm boyutlarıyla, homofobi tarihiyle kesişir. Tek-yönlü ve naif bir nedenselliğe bağlamadan, homofobinin bir yandan

salgının genişlemesinin önemli bir faktörü olduğunu, bir yandan da AIDS'in homofobik retoriğin* yenilenmesine imkân verdiği ileri sürebiliriz.

Bu noktada HIV'e karşı bilgi ve önlem politikalarının zorluk ve gecikmelerinin, sonrasında da ilk kampanyaların çekingenliğinin kısaca hatırlatılması şarttır. Diğer ülkelerde belirlenen politikaları tasvir etmek için yeterli olmasa da, Fransa örneği en azından ana hatları aydınlatmaya yarayacaktır: Tüm sanayileşmiş ülkelerde, salgın sadece eşcinseller ve uyuşturucu kullanıcılarına özgü olarak anlaşıldığı müddetçe devlet kurumlarının harekete geçmek için ayak dirediği görülmüştür. Önleyici bir kampanyaya başlatmak ibneler ve uyuşturucu bağımlıları için uğraşmak anlamına geleceği gibi, siyasi ünü tehlikeye atmak ve tartışmalı pratikleri cesaretlendirmekle suçlanmak demektir. Fransa'da, bu yüzden, doğumsuzlukla* mücadele ettiği söylenen köhne bir yasa tarafından 1920'den beri yasaklanmış olan prezervatif reklamı yapabilmek için minimum yasal düzenlemenin yapılması hep ileri atılmıştır. Gebelik önlemeye izin veren 1967 tarihli Neuwirth Yasası yalnızca bir ilgadır: Gebe önleyici pratiklerin ve dolayısıyla prezervatiflerin tanıtımı yasaklı kalmaktaydı. Prezervatif reklamına izin verilmesi için 1986'yı, ilk uyarıcı kamusal kampanya için 1987'yi ve kaçamak şekilde de olsa kamuoyuna yönelik kampanyalarda anlaşılabilir şekilde geyleirin yer alması için 1990'ların sonunu beklemek gerekecekti. Uzun süre herhangi bir kampanya yapmak için ayak direyenler, sonrasında da eşcinsellerin “damgalanması”na güya cömertçe karşı çıkarak, televizyon spotları, afişler ve gazete sayfalarında eşcinsellerin temsiliyetini engellemişlerdi ve bunun başlıca sonucu da kamusal söylemlerde geyleirin görünmezliğinin sürdürülmesi olmuştu.

Bu arada eldeki imkânlarla AIDS alanında kamusal sağlık politikasının açıklarını kapamaya çalışan dernekler* kuruldu. Üyelerinin çoğu geyleir olsa da, her bir dernek salgının eşcinsellik boyutuyla ilgili farklı bir söylem içindeydi: Fransa'daki en önemli eşcinsel dayanışma ağını kuran AIDES gibileri, ibne ölümlerinin kimseyi telaşlandırıyor gibi görünmediği bir dönemde kötü tepkileri mümkün olduğunca sınırlamak için, eşcinsellik ile AIDS arasındaki bağı koparmayı tercih ederken, birkaç sene sonra doğan Act Up – Paris gibi dernekler devlet kurumlarının eylemsizliğinin nedenlerini göstermek ve AIDS hastalarının içine kapatıldığı utanç* kısırdöngüsünü kırmak için aksine bu bağın altını çizmişlerdir. Stratejileri açıkça zıttı –birkaç sene arayla ortaya çıkmışlardı ve bu anlamda farklı ihtiyaçlara cevap vermekteydiler– ancak aynı teşhisten yola çıkıyorlardı: salgının yayılmasında ve hastaların durumunda homofobinin etkileri.